Колісніченко Пауліна,
доктор економічних наук, віце-ректор;
ВШТІП Академія Прикладних Наук
(м. Познань, Республіка Польща);
Чуницька Ірина Іванівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансових ринків та технологій;
Державний податковий університет

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринок цінних паперів перебуває у стані постійної трансформації, спричиненої процесами цифровізації та глобалізації. У цих умовах інновації виступають не лише інструментом модернізації, але й визначальним фактором конкурентоспроможності ринків. Вони дозволяють удосконалити інфраструктуру, підвищити прозорість операцій, забезпечити швидкість та безпечність клірингових і розрахункових процесів, а також інтегрувати національні ринки у глобальний фінансовий простір.

Інновації на ринку цінних паперів – це впровадження нових інструментів, технологій, організаційних форм та методів управління, які сприяють підвищенню ефективності функціонування ринку, розширенню можливостей для інвесторів і емітентів, а також забезпеченню більшої прозорості та стабільності фінансової системи. Саме тому, визначення ролі та значення інновацій на ринку цінних паперів є надзвичайно актуальним питанням сьогодення.

Інновації на ринку цінних паперів створюють нові можливості для залучення нових інвесторів, зниження транзакційних витрат, мінімізації ризиків, підвищення швидкості обробки інформації та підвищення прозорості ринку [5]. Тому можна стверджувати, що ефективність ринку цінних паперів тісно пов’язана з рівнем інноваційного розвитку, адже інновації сприяють: інформаційній ефективності (зниження інформаційної асиметрії, швидкий доступ до даних), функціональній ефективності (зниження витрат на торгівлю, оптимізація розрахунків), адаптивній ефективності (здатність швидко реагувати на зміни ринкових умов), системній ефективності (покращення нагляду, зменшення шахрайства, збільшення прозорості).

Інновації на ринку цінних паперів можуть охоплювати такі напрямки [1]:

- фінансові продукти: нові типи цінних паперів (наприклад, токенізовані активи, зелені облігації);
- фінансові технології: блокчейн, штучний інтелект, автоматизовані торгові системи;
- інфраструктурні рішення: модернізація клірингових і депозитарних систем, електронний документообіг;

- організаційні інновації: нові моделі взаємодії між учасниками ринку, електронні біржі, маркетплейси.

Основні види інновацій на ринку цінних паперів (табл. 1):

Таблиця 1

Види інновацій на ринку цінних паперів

Вид інновацій	Характеристика	Приклад
Технологічні	Використання сучасних технологій у торгівлі та клірингу	Blockchain, смарт-контракти, алгоритмічна торгівля
Фінансові	Розробка нових фінансових інструментів, що розширюють інвестиційні можливості	ETF, ETP, зелені та соціальні облігації, деривативи
Організаційні	Нові форми організації бірж та торговельних систем	Альтернативні торговельні системи (ATC), ECN
Регуляторні	Гармонізація законодавства, посилення прозорості	KYC/AML-процедури, міжнародні стандарти звітності

Джерело: складено автором за даними [3]

Таким чином, інновації є рушійною силою модернізації ринку цінних паперів та його адаптації до глобальних викликів.

Етапи впровадження інновацій на ринку цінних паперів представлено на рис. 1.

Рис. 1. Етапи впровадження інновацій на ринку цінних паперів

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Роль інновацій для учасників ринку цінних паперів наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Роль інновацій для учасників ринку цінних паперів

Учасник	Переваги від впровадження інновацій на РЦП
Інвестори	Нові інструменти для диверсифікації, ефективне управління ризиками, підвищення прозорості
Емітенти	Доступ до нових джерел фінансування, зниження бар'єрів виходу на ринок
Держава	Зміцнення фінансової стабільності, гармонізація з міжнародними стандартами, залучення іноземного капіталу
Економіка	Активізація інвестиційної діяльності, розвиток підприємництва, підтримка сталого розвитку

Джерело: побудовано автором за даними [4]

Механізм впливу інновацій на ринок цінних паперів наведено на рис. 2.

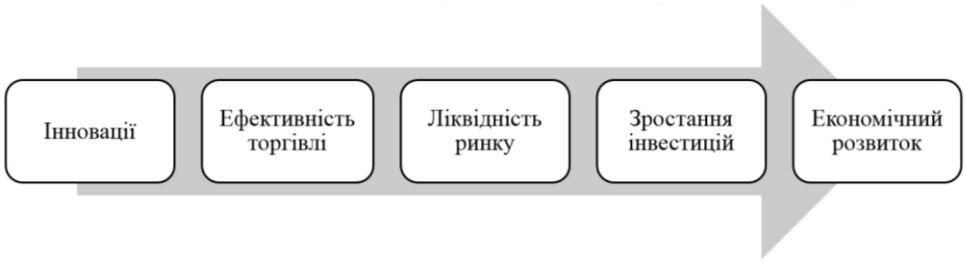

Рис. 2. Механізм впливу інновацій на ринок цінних паперів

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Роль інновацій у розвитку ринку цінних паперів полягає у наступному:

- підвищення ефективності торгівлі – інновації забезпечують швидкість виконання операцій, зменшення транзакційних витрат, підвищення ліквідності ринку та створення умов для цілодобової торгівлі;
- розширення інвестиційних можливостей – завдяки появі нових фінансових інструментів (деривативи, структуровані продукти, токенізовані активи) інвестори отримують більше можливостей для диверсифікації портфеля та управління ризиками;
- забезпечення прозорості та довіри – використання блокчейну та електронного документообігу підвищує рівень контролю за операціями, зменшує ризики шахрайства та сприяє формуванню довіри між учасниками ринку;
- інтеграція у світовий фінансовий простір – інновації сприяють гармонізації національних ринків з міжнародними стандартами, що полегшує залучення іноземних інвестицій;
- управління ризиками – нові фінансові інструменти дозволяють ефективно хеджувати ризики та підвищувати стабільність фінансової системи;
- підтримка сталого розвитку – інновації стимулюють появу інструментів сталого фінансування (зелені, кліматичні, соціальні облігації), що дає можливість фінансувати проєкти з екологічним та соціальним ефектом.

Інноваційний розвиток ринку цінних паперів є одним із визначальних чинників підвищення його конкурентоспроможності, інтеграції у глобальний фінансовий простір та забезпечення стійкого економічного зростання. Запровадження сучасних фінансових інструментів, цифрових технологій, блокчейн-рішень, алгоритмічної торгівлі та автоматизованих систем клірингу істотно трансформує інституційне середовище ринку, підвищуючи ефективність функціонування його інфраструктури, прозорість операцій та швидкість обігу капіталу.

Використання інновацій на ринку цінних паперів сприяє розширенню інвестиційних можливостей, зниженню транзакційних витрат, удосконаленню механізмів управління ризиками й формуванню більшої довіри до національної фінансової системи з боку внутрішніх та зовнішніх інвесторів. Особливе значення мають інноваційні інструменти сталого фінансування, які дозволяють поєднувати завдання ринкової ефективності із цілями екологічного та соціально-орієнтованого розвитку.

Таким чином, інновації забезпечують не лише модернізацію технологічної й організаційної складових ринку цінних паперів, а й посилюють його системну роль у мобілізації інвестиційних ресурсів, формуванні фінансової стабільності та підвищенні стійкості національної економіки до глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Богріновцева Л.М., Ключка О.В., Ключка С.С. Вплив цифрових технологій на здійснення операцій з цінними паперами на ринках капіталу. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2024. №2(14). С. 47-56. URL: https://www.journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/300

2. Бондарук Т., Богріновцева Л., Заїчко І. Методологічні аспекти розвитку ринку цінних паперів України в післявоєнний період. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2025. №8. URL: https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/264/254

3. Інноватика на фінансових ринках : монографія / за наук. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко ; Ун-т держ. фіскальної служби України. Ірпінь, 2018. 466 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні» ; т. 110). URL: https://ir.dpu.edu.ua/items/134d3f0f-7d6c-453d-a545-70afe6d10859/full

4. Чуницька І. І., Богріновцева Л. М., Гонгало С. О. Фінансові посередники як інституційні драйвери капіталізації фондового ринку України. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій.* 2025. №1(15). С. 374-384. URL: https://www.journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/424

5. Чуницька І.І., Богріновцева Л. М. Вплив цифрових технологій на розвиток фінансового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2342/2263